

Klisjeer

For det første er klisjeen kjedelig. For det andre gir den ikke mer enn et enklere uttrykk.

«På det nåværende tidspunkt»? «...viser med all ønskelig tydelighet»? «Det ligger i sakens natur»? Hva er språklig spennende med det? Ofte er dessuten en opprinnelig betydning blitt så nedslitt at uttrykket bare er generelt forsterkende: «i bunn og grunn», «når det kommer til stykket», «når alt kommer til alt» «i siste instans»? I bakgrunnen kan det ligge en god, men glemt illustrasjon eller historie: «snublende nær» (Ibsen, «Troens Grund», 1864), «himmelropende urettferdig» («din brors blod roper til meg fra jorden», Gud til Kain i 1. Mos. 4,10).

Siden det er en personlig sak hva som er kjedelig, varierer det hva en vil kalle en klisjé. Kanskje du selv skriver noe som andre gjesper over? Hvor ofte «setter du *fokus* på»? «oftere i år *i forhold til i fjor*?» eller «...*sammenlignet med i fjor*?» Et godt råd (Stephen King, *On writing*, 2000 s. 224) er: «Kill your darlings!»

For det andre gir ikke klisjeen noe mer enn du får av et enklere uttrykk, eller ikke noe uttrykk: «*Vi vet med stor grad av sikkerhet at den store etterkrigs generasjonen vil bidra til eldrebølgen om noen år.*» Ja så menn gjør vi det, særlig vi som hører til den alt nå.

Det beste som er skrevet om klisjeer, er skrevet av den danske professor Erik Hansen (f. 1931). En ypperlig, og kort, artikkel finner du ved å google den danske formen kliché.

Dag Gundersen, ordbokredaktør og professor i nordisk språkvitenskap, og Tidsskriftets korrekturleser